

NIEUWE KATHOLIEKE PARTIJ

De **Nieuwe Katholieke Partij** (NKP) kan beschouwd worden als de voornaamste conservatieve splinter van de RKSP. Het ontstaan van de NKP viel in een periode dat onder conservatieve katholieken een steeds sterker wordende onvrede met de in hun ogen te progressieve koers van de RKSP heerste. Vooral het sociale beleid van de RKSP-minister P.J. Aalberse in het kabinet van Ch.J.M. Ruys de Beerenbrouck was veel werkgevers een doorn in het oog. Daarnaast hekelden veel behoudende katholieken de te grote macht van de vakbonden en het partijbestuur bij de samenstelling van de kandidatenlijsten. Op 25 februari 1922 uitte de Haarlemse notaris R.C.A. van Cranenburgh dergelijke grieven in een artikel dat zowel in *De Tijd* als *De Maasbode* verscheen. Als alternatief formuleerde Van Cranenburgh een paar korte programmapunten die zijns inziens als leidraad zouden moeten dienen bij het sociaal-economische beleid van de RKSP. Voorts riep Van Cranenburgh gelijkgezinden op een vergadering te beleggen, waarin nader zou moeten worden overlegd over mogelijkheden om de RKSP op de juiste koers te krijgen. Het artikel deed de nodige stof opwaaien en uit angst voor een splitsing besloot de partijvoorzitter A.I.M.J. van Wijnbergen om met Van Cranenburgh en enige sympathisanten (al snel bekend onder de naam *de Cranenburghers*) om de tafel te gaan zitten. De besprekingen mislukten, en op 7 april 1922 werd de NKP in Utrecht officieel opgericht. Van Cranenburgh zou zich zelf overigens distantiëren van de partij.

De NKP startte na de oprichting reeds een uitgebreide campagne met het oog op de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 5 juli 1922. Daarbij vond ze onder meer steun bij het zeer behoudende blad *Katholieke Staatskunde* van E.G.H. (Emile) Verviers, alsook bij enige katholieke industriëlen. De verkiezingsactie van de NKP zorgde binnen de RKSP voor onrust en de leiding van de partij zocht met succes hulp bij het episcopaat. Op 4 mei 1922 riep de aartsbisschop H. van de Wetering de NKP'ers op hun verkiezingsactie te staken.

Onder druk van het kerkelijk gezag besloot een aantal NKP'ers, waaronder lijsttrekker W.J.B. Van Liemt, af te zien van de kandidatuur. Andere NKP'ers besloten de campagne voort te zetten, zij het op een lager pitje. Het electorale resultaat was na het bisschoppelijke machtswoord echter uitermate mager: de NKP wist op de verkiezingsdag (5 juli 1922) slechts 0.5% van de stemmen achter zich te krijgen.

Na de verkiezingen zou de NKP nog bijna twee jaar lang een kwijnend bestaan leiden, steunend op slechts enkele leden. De meeste NKP'ers keerden in de herfst van 1922 terug naar de RKSP. Alleen in Utrecht had de partij nog enige tijd een vertegenwoordiger in de gemeenteraad.

De invloed van de NKP op de RKSP is vooral door meer progressieve katholieke tijdgenoten als bijzonder groot ingeschat. Uit angst voor een verdere versnippering van de katholieke eenheid zou de RKSP-leiding, volgens de linksere critici, toegeeflijker zijn geworden tegenover de eisen van de conservatieve vleugel binnen de partij. Zowel de oprichting van het katholiek-democratische Verbond St. Michaël als die van de linkse **Roomsch-Katholieke Volkspartij** (RKVP) hing samen met de terugkeer van de NKP'ers in de RKSP.